

Mladika

Leto 2022

2-3 CENA 5,00 €

**PROTI AGRESIJAM,
ZA MIR!**

**Nagrajevanje
50. literarnega
natečaja Mladike**

17	E 372
Tomaszów Lub.	26
Zamość	60
Krasnystaw	93
Lublin	146
Warszawa	309

**FOKUS: Slovenci
v Clevelandu**

**Povojna žrtev
iz Lonjerja Dora Čok**

V TEJ ŠTEVILKI

2-3 ❖ 2022

NAMESTO UVODNIKA	ANTENA	KULTURA
<p>03 Ob grozljivem napadu na Ukrajino</p>	<p>24 Novice</p>	<p>58 Rozina Švent Stopinje v prahu časa</p>
<p>FOKUS</p>	<p>PREBRALI SO ZA VAS</p>	<p>62 Majda Artač Sturman Češnja in sneg, sneg in češnja</p>
<p>04 Mira Kosem Borštnik Pevski zbor Korotan</p>	<p>32 Jože Faganel Temelji slovenstva</p>	<p>64 Mojca Polona Vaupotič Razstava, posvečena Zoranu Mušiču</p>
<p>V RAZMISLEK</p>	<p>IZ TISKARNE</p>	<p>64 Razstava, posvečena Zoranu Mušiču</p>
<p>11 Milan Gregorič TIGR se vrača iz pregnanstva (2)</p>	<p>32 Seznam novejših del slovenskih avtorjev v Italiji</p>	<p>64</p>
<p>11</p> 	<p>LITERATURA</p>	<p>67 Franc Križnar Primorski glasbeniki skozi čas in prostor: Matjaž Šček</p>
<p>OSEBA IN DRUŽBA</p>	<p>35 Mateja Gomboc Zavladati vetru</p>	<p>PROSTI ČAS</p>
<p>16 Roman Globokar Soočenje avtoritet na moralnem področju</p>	<p>41 Marija Švajncer V spomin Marku Sosiču</p>	<p>69 Mitja Petaros Spominski kovanci za vse zdravstvene delavce</p>
<p>NAŠ UTRIP</p>	<p>PRIČEVANJA</p>	<p>NOVICE KDC</p>
<p>18 Slovesno odprtje prenovljene Peterlinove dvorane</p>	<p>43 Erika Jazbar Z Doro in s tragedijami, ki so se zgodile v tistih letih, je na vas padla senca</p>	<p>71 Ivo Jevnikar Stiki z Ukrajinci od Janeza Evangelista Kreka do kardinala Slipyja</p>
<p>EKOLOGIJA</p>	<p>ZGODOVINA</p>	
<p>22 H.J. Boj proti podnebnim spremembam ... le na papirju?</p>	<p>51 Aleš Breclj Usodni september 1939 (III. del)</p>	
<p>NAŠA ŠOLA</p>	<p>55 Elisabetta Kovic Ocenjevanje znanja – najbolj občutljivo področje didaktike (2)</p>	

Na platnici: ena izmed nešteti podob tragedije, ki je prizadela Ukrajino zaradi ruskega napada. Begunci, ki iščejo varnost na tujem, slikani na meji s Poljsko (foto Tamino Petelinšek / STA).

OB GROZLJIVEM NAPADU NA UKRAJINO

Bratje in sestre, pravkar smo molili k Devici Mariji. Ta teden je mesto, ki nosi njeno ime, Mariupol, postalo mučeniško mesto zaradi grozljive vojne, ki pustoši Ukrajino. Barbarskega ubijanja otrok, nedolžnih ljudi in neoboroženih civilistov ne opravičujejo nikakršni strateški razlogi. Ustaviti je treba nesprejemljivo oboroženo agresijo, preden bo spremenila mesta v pokopališča.

Z bolečino v srcu pridružujem svoj glas glasu preprostih ljudi, ki rotijo h koncu vojne. V Božjem imenu: prisluhnite kriku tistih, ki trpijo! Prenehajo naj se bombardiranja in napadi. Resnično in odločno se je treba usmeriti k pogajanjem. Humanitarni koridorji naj bodo učinkoviti in varni. V Božjem imenu vas prosim, ustavite ta pokol!

Papež Frančišek, 13. marca 2022

Lev Detela

Bridki kruh za Ukrajino

*uvedli smo ukrepe
proti ljubezni in sanjam
temna materija vojne ždi
med razdraženimi zenicami
in namrščenimi obrvmi
velikega poglavarja*

*z ostrim pokom
reže bridki kruh vsem tem
skritim tu v kleti
ki hočejo živeti v miru*

*brezizhodnost
kaj premišljuješ v tem brezglavem času?*

*nemoč
te ni mogoče premagati?*

*dan se oglašča
s krvavimi sirenami
gazi čez črni sneg
in pozdravlja mrtve
s streli in bolečino*

*modro rumeni cvet
s širokih polj
vztrajaj ne oveni
bodi širokogruden kot ukrajina*

(prva objava: Novi glas, 3. marca 2022)

Maček Milorad

*včeraj se mi je iz teme
prikazal moj dobri maček
iz otroštva*

*najprej samo kot senca
potem kot glava in rep*

*kako je kaj
šestisedemdeset let
po svetovni vojni?*

*srečno sva jo preživela
v središču ob dravi
skrita globoko v kleti
pred puškami in bajoneti
mi je pomežiknil z očmi
in potresel glavo*

*slabo milorad
ni miru
vojne vedno znova vojne*

*ampak hvala ti
dobri prijatelj za vse
morda je dobro
da te ni več med živimi*

(prva objava)

Veliki tiran

*Mojim ukrajinskim prijateljem
z dopusta decembra 2021
v Zgornjem Egiptu
pred velikim vojnim neurjem*

*veliki tiran je neusmiljeni bog
usmerjevalne hipnoze
v napačno smer*

*saj veste
kaj je dobro za vas*

*neskončno vas ljubim
trudim se
da ste srečni*

*zato odločam o vsem
in o vsakomur*

na zdravje in lahko noč!

(prva objava)

PEVSKI ZBOR KOROTAN

Mira Kosem Borštnik

Odkar izhaja, skuša biti Mladika pozorna na vse "tri Slovenije", ne samo na zamejstvo, temveč tudi na Republiko Slovenijo in zdomstvo. V preteklih letih smo ob ostalih, zelo različnih temah posvetili rubriko Fokus koroškimi Slovencem ob stoletnici plebiscita in pa Slovencem v Argentini ob 30-letnici slovenske osamosvojitve. Tokrat posvečamo Fokus rojakom v "ameriški Ljubljani", v Clevelandu v ZDA, predvsem tamkajšnjim ustanovam in društvom, katerim povojni politični emigranti in njihovi potomci še vedno zagotavljajo živahno delovanje in ohranjanje zavesti, po možnosti pa tudi jezika.

Začenjamo z bogatim opisom vloge in delovanja zbora Korotan. V maju bo imel zaradi pandemije svojčas odložen slavnostni koncert ob 70-letnici ustanovitve. Članek je prispevala gospa Mira Kosem Borštnik, ki je našim bralcem že dobro znana zaradi več občutenih člankov v Mladiki.

Sledili bodo še drugi prispevki, ki smo jih prejeli iz Clevelanda.

ij

Ta pevski zbor bi se lahko imenoval Begunski zbor Korotan. Samo ime Korotan spominja na Koroško, od koder je iz begunskih taborišč po letu 1949 prispel v Cleveland pevovodja in večina pevcev. V tem nekoč največjem »slovenskem mestu« je bilo že veliko pevskih zborov – Slovan, Zarja, Jadran, znameniti zbor Glasbene matice, ki obstaja še danes, a se ne da primerjati z zborom tistega časa. Takrat je imel slavnega pevovodjo Antona Šublja in je priredil tudi opere. Pravkar pa smo v časopisu brali, da letos ne bo imel koncerta, ker ima sedanji pevovodja neke zadržke.

Spominjam se obiska ene izmed teh oper. Občutek sem imela, da sedim v ljubljanski Operi. Tista leta se nismo družili s »starimi naseljenci«; za prireditve je bilo na obeh straneh dovolj obiskovalcev. Je pa tudi res, da so na novodošle priseljence mnogi stari naseljenci gledali z nezaupanjem. Bil je dosti levičarjev (Slovenska narodna podpora jednota), ki so podpirali Tita in so sumničavo gledali na nove priseljence, ker da »imajo krvave roke«.

Z mnogimi smo se pozneje spoznavali v cerkvah in smo postali prijatelji ter smo jih začeli vabiti na naše koncerte. Pri Korotanu smo se

redno zavzemali za to, da smo se v programu spominjali tragične zgodovine med drugo svetovno vojno in po njej. Potem so prišla vprašanja ... in težko jim je bilo razložiti naše doživljanje vojne in revolucije, eksodus in holokavst. Še sedaj jim je težko verjeti.

Veliko teh ljudi je zelo vernih, delavnih v cerkvi. Primer: za 60-letnico povojnih pobojev smo se korotanci odločili, da poromamo v domovino in z drugimi Slovenci sodelujemo s kulturnim programom in pri pobudi Po poteh mučencev. Za to turnejo smo se odločili, da bomo za spomin snemali naše nastope. Pridobili smo časnika in režiserja Jožeta Možina ter snemalca Jožeta Jagriča. Mož Marjan je prevzel produkcijo videa in sama sem pomagala pri njegovi prodaji. Zgodilo se je, da sem te videe nesla v trgovino in muzej Polka Hall of Fame, kjer je bila uradnica vsestransko aktivna in znana gospa. Pomočnico je zaprosila, naj zavrti posnetke, »da bomo videli, kaj bomo prodajali«. In ko je gledala obisk Teharij in mašo v Kočevskem rogu, ni mogla verjeti. Ko sem odhajala, je šla z menoj in mi razburjena rekla: »Mnogo skupin sem vodila v Slovenijo, pa teh krajev še nihče ni predlagal

za obisk!« Povedala sem ji, da se do slovenske neodvisnosti o teh krajih pod komunizmom ni smelo govoriti. Naj omenim, da so za Korotan prodali kar nekaj videov.

Mladina, ki je prihajala iz begunskih taborišč v Evropi, je stremela za tem, da bi se obdržale skupine, ki so bile kulturno dejavne že v begunstvu, saj je ta skupnost izkusila to, česar si prejšnji naseljenci še predstavljati niso mogli.

Med begunci je bil tudi mlad mož, ki je pred vojno in med njo študiral glasbo v Ljubljani, nato v Gradcu in tudi v Clevelandu – Metod Milač. To je človek, ki je preživel ujetništvo pri partizanih in koncentracijski taborišči Rab ter Auschwitz, o čemer je kasneje pisal v knjigi spominov v angleščini (slovenski prevod: Kdo solze naše posuši, Doživetja slovenskega dijaka med drugo svetovno vojno). V začetku leta 1951 je zbral le fante za moški zbor, toda kmalu je bilo vidno, da si želijo pridružiti se tudi dekleta. Že naslednje leto je na koncertu pel mešani zbor. Medsebojno druženje je bilo za to mladino v novem okolju zelo potrebno. In kaj naj bi bilo za to primernejše kot mešani zbor?

Število mladih je hitro naraščalo z begunci iz taborišč, po letu 1955 pa so prihajale iz Slovenije družine, ki so ostale doma in so se pridružile v glavnem očetom, na primer moja družina. Razdvojeni smo bili več kot deset let. Nekateri sploh nismo poznali očetov. Prilagajanje ni bilo lahko, zato je bilo druženje na pevskih vajah dobrodošla rešitev. Hvaležni smo bili mladim beguncem, ki so nas vabili v zbor in nas vozili na vaje. To druženje je pripeljalo do mnogih porok – in začetka prvega rodu slovenskih Američanov.

Zboru sem se pridružila leta 1956. Pri zboru sta takrat že peli sestra Pavli in Rada. Prva leta smo pri zboru veliko dosegli. Posneli smo tri plošče, imeli vsako leto večji koncert in sodelovali pri pogrebu škofa Rožmana. Desetletnico zboru smo novembra 1961 sklenili na koncertu s kantato Pozdravljena, zemlja.

S ponosom smem reči, da smo takrat v zboru peli vsi štirje Adamičevi otroci. To je bil za nas praznik, saj smo poleg drugih ljudskih in umetnih pesmi podali udeležencem krstno delo našega pevovodje, skladatelja Metoda Milača in lirika Pavleta Borštnika. Melodija in besedilo sta bili za mene nepozabni. Oboje je v meni priključilo sveže spomine na prestano vojno in zatiranje v domovini po vojni. Verzi Pozdravljene, zemlje so vreli iz mojih spominov v času slovenske neodvisnosti. O, Bog, kako sem si želela, da se uresniči konec te kantate: »In spet razlij svoj blagoslov na našo zemljo in naš krov ...«

Tako se je zaključila moja prva doba pri Korotanu. Sledila je poroka z Marjanom in novo življenje z mladim oficirjem pri oporišču Norton Air Force Base v Kaliforniji – tri leta. Po tem sva se vrnila z dvoletnim sinom in hčerko »na poti«.

Prof. Metod Milač, ki je ustanovil zbor Korotan in ga vodil več kot deset let.

Spodaj: Članice in člani prvotne zasedbe zboru Korotan

